

שלחו להדפסה

גודל פונט

משפט

בארץ

האיש של החברות הגדולות מול התביעות הייצוגיות: "הכלי האזרחי החשוב ביותר"

עו"ד ברק טל מתמחה בהגנה על חברות בייצוגיות. לאחרונה הוא רשם הצלחות עבור סלקום, יוניליוור ומגדל, אך הוא מעודד את לקוחותיו גם להתפשר. בשוק ההון, הוא מגלה, למדו להיערך ולסלק "מסרים שעלולים לעודד תביעה"

משה גורלי

08:32, 31.12.14

עד כמה רחוק אפשר לקחת את רעיון התביעה הייצוגית מלמד מכתב "התראה טרם נקיטת הליכי תובענה ייצוגית" שנשלח לחברת יוניליוור. עורך דינו של התובע טען להטעיה בסבון הרחצה אקס אפולו: "חברתכם טוענת כעניין שבמדע, שנבדק והוכח דרמטולוגית כי שימוש בסבון הרחצה הנ"ל גורם לנשים להימשך לגברים שעושים בו שימוש". הלקוח טען שהמדע כשל בעניינו והנשים אינן עטות עליו, אף שנמשח בסבון הנידון. העניין הסתיים במכתב התשובה של עו"ד ברק טל. "מרשתנו אינה אחראית כמובן לעולמם האסוציאטיבי של מרשיך", כתב והוסיף איום מרומז ב"הוצאות ריאליות" כדי להוציא את האוויר מבלון הניסוי הזה.

מחלקת הליטיגציה ביגאל ארנון ושות' שטל עומד בראשה היא מייצגת הנתבעים הגדולה ביותר בתחום הייצוגיות. כמאה תביעות כאלה מטופלות במחלקה, שמונה 28 עורכי דין. לאחרונה רשם טל כמה הצלחות בהדיפת תביעות ייצוגיות. נגד [יוניליוור](#) (משקל אריזות), [גוגל](#) (הסרת תוצאת חיפוש), [אל על](#) (דמי ביטול), חברת הביטוח מגדל (הפליית תושבי יו"ש), סלקום (שיחות גוביינא) ומותג המשקפיים קרולינה למקה.

אף שעו"ד טל רגיל להיות בצד של הנתבעות, ובניגוד לחלק מהקולגות שלו, דעתו על הכלי של התובענות הייצוגיות חיובית מאוד. "מדובר במכשיר האזרחי הכי חשוב שקם בשדה המשפט מאז ומעולם", הוא אומר. "כלי של מחאה חברתית שנועד להחזיר עושר מהחברות לצרכנים". עם זאת, הוא לא שוכח למתוח ביקורת. "נדמה ששתי המטרות העיקריות של החוק כשלו - הרתעה והחזר פיצוי כספי. עובדה שהתביעות מתרבות בטור הנדסי, ושברית הכספים משולמים למטרות ציבוריות ולא לכיסם של הניזוקים".

לא רק. גם התובעים ועורכי הדין שלהם זוכים לגמול.

"המנגנון שמתגמל את התובע הייצוגי ואת עורך הדין הוא נכון. אם יש לקח מהשנים האחרונות, זה שיש לא מעט עורכי דין שהשתכרו מיליונים מתביעות ייצוגיות. לי, כמייצג נתבעים, אין שום בעיה עם זה".

אז הבעיה שלך היא עם קטנוניות של תובעים?

"לפעמים זה בלבול בין אי-שביעות רצון צרכנית לבין עילת תביעה. למשל, היתה לנו תביעה נגד סלקום על מבצע מתנה, בטענה שהמתנה לא היתה מספיק אטרקטיבית. בית המשפט פסק שזו לא עילת תביעה". תביעות על שינוי המשקל של אריזת מוצרים זכות אצל טל לתמיכה. "מתייחסים לזה כתביעות קטנוניות. בעיניי הן תביעות גאוניות. מי שמוריד כמה גרמים במוצרים שנמכרים במיליונים מרוויח עשרות מיליונים בשנה. אלה המקרים הקלאסיים שעבורם הוקם מוסד הייצוגיות, ורוב התביעות האלה גם הצליחו".

טרם נמצא האיזון

תביעה צרכנית ולא בהכרח קטנונית שלא הצליחה היתה נגד אל על. עו"ד טל ועו"ד חניטל בלינסון-נבון ייצגו את חברת התעופה בתיק שהגיע עד העליון. השאלה בתיק היתה פשוטה: נניח שמשפחה הזמינה מחברת תעופה חמישה כרטיסי טיסה. החוק מאפשר ללקוח להתחרט ולחברה לגבות 100 שקל כדמי ביטול. נושא התביעה היה אם המשפחה תשלם 100 שקל או 500 שקל, כלומר אם דמי הביטול חלים על העסקה כולה או שנגזרים על כל כרטיס בנפרד. העליון פסק לטובת אל על, והמשנה לנשיאה מרים נאור אמורה להכריע בקרוב אם יש מקום לדיון נוסף בשאלה. טל, לצד עו"ד רות לובן, הוביל את הזכייה של גוגל בתביעה שהגיש עו"ד עמי סביר. מנוע החיפוש מציג את סביר כמי שהורשע בחמש פרשות שוחד, אלא שסביר לא הורשע. מי שאכן הורשע הוא עו"ד אחר שסביר ייצג. גוגל טענה שהתוצאה נקבעת על ידי האתר שהעלה את הידיעה, ולא על ידי מנוע החיפוש. ואכן בית המשפט פטר את גוגל וחייב את האתר שעד היום, אגב, לא הסיר את התקלה. סביר הגיש ערעור למחוזי נגד האתר ונגד גוגל.

דוגמה מובהקת לתביעת סרק לפי טל היתה נגד יצרנית המשקפיים קרולינה למקה. התביעה טענה ששם המותג מטעה את הצרכנים לחשוב שמקור המוצרים הוא ברלין אף שהם מגיעים מסין. "הסברנו בתשובה שלמקה ספגה את ההשראה מברלין, והדגש הוא על העיצוב לא על מקום הייצור. הגענו לקדם המשפט, והשופטת מיכל נד"ב הבהירה מיד לתובע שזו תביעת סרק והתובע משך אותה".

יש דרך להרתיע תביעות סרק?

"לצערי טרם נמצא האיזון הנכון. אבל אפשר לעשות זאת בהטלת הוצאות, בשימוש באגרה, בהגבלת הנושאים". והוא אף קובע ש"התוצאה של ריבוי תביעות הסרק היא עלויות עצומות שמוטלות על הנתבעים, שבסופו של יום יוגלגלו על הצרכנים".

בגלל השלכות הרוחב

לדברי טל, גם לרגולטורים יש תרומה לאינפלציה של הייצוגיות. "כל הכרעה עקרונית של רגולטור מולידה תביעות. כשהממונה על הגבלים לשעבר רונית קן קבעה שיש הסדר כובל בנושא עמלות משקי הבית, הצמיחה שורת ייצוגיות נגד כל הבנקים שהסתיימו בפשרה לפני כמה שבועות. תביעות קמות ונופלות על הכרעת הממונה. כך עם דו"ח מבקר המדינה. עורכי דין יושבים על הדו"ח השנתי ומוציאים רעיונות".

תמריץ אחר לייצוגיות הוא בידיעה שנתבעים נוטים להציע פשרה גם בתביעות שסיכוייהן נמוכים.

"10% סיכוי בתביעה רגילה זה סיכוי נמוך ביותר, אבל האם נכון כנתבע לקחת סיכוי כזה על תביעה של 100 מיליון שקל? הנתבע חייב להביא בחשבון את השלכות הרוחב. אנו מנהלים סיכונים, לא אגו. אם יש סיכון, אנו ממליצים להתפשר", אומר טל.

מזמינים את הציבור

הקושי העיקרי של הלקוחות של טל הוא בהתמודדות נגד כולם, לא רק נגד התובע הייצוגי. "אנחנו מנהלים את התביעה גם נגד בית המשפט, שרואה עצמו כמי שצריך לשמור על האינטרסים של הקבוצה, ולפעמים אנו מוצאים עצמנו גם מול אורחים מזדמנים כמו היועץ המשפטי לממשלה, המועצה הישראלית לצרכנות, עמותות ציבוריות כמו הצלחה או רשות ני"ע".

תביעות ייצוגיות בשוק ההון מבקשות לאתגר את התמורה שניתנה לבעלי המניות בעסקאות בעלי עניין כאלה ואחרות. בית המשפט הכלכלי הפך לאכסניה המובילה לתביעות אלה, שהגמול בהן כמו גם ההשקעה, גדולים לאין ערוך מהתביעות הייצוגיות הצרכניות. "השופטת רות רון דיברה באופן גלוי על כך שבית המשפט הכלכלי מזמין את הציבור לעשות שימוש בסמכויותיו", אומר טל, "ועם זאת, ההכרעות הן ענייניות ולא פופוליסטיות". טל אגב מנוע מלהופיע לפני השופטת רון בגלל קרבתם החברית, שנוצרה בימים שרון עבדה במשרד ארנון.

איך מתמודדים עם ייצוגיות ונגזרות בעסקאות מיזוג ורכישה?

"היום פשוט אנחנו נערכים מראש. בכל עסקה כזו אנחנו משלבים מומחים בתביעות ייצוגיות כדי לתעד את המעורבות של הרגולטור, או כדי להסיר מראש מסרים מוטעים שעלולים לעודד תביעה".

יש שופטים מוטי תובעים או מוטי נתבעים?

טל מסרב להשיב, אבל מאשר שהממד הסובייקטיבי בהחלט קיים, "חוק התביעות הייצוגיות מדבר על כך שהשופט 'רשאי לאשר'. יותר מבכל תחום אחר, ניתן להרגיש כאן את הגישה הכללית של השופטים, את השוני הלגיטימי בין השופטים בהתייחסותם למוסד".